

Nr 2.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna, nr 98 i första kammaren av herrar *Fahlander* och *Osvald* och nr 126 i andra kammaren av herr *Dickson*, hemställes, »att riksdagen måtte besluta att som vilande grundlagsändring antaga sådan ändring av 12 § regeringsformen, att efter dess första moment införes ett tillägg ungefär så lydande: 'Under förbehåll av riksdagens samtycke äger Konungen ingå ävenledes sådan överenskommelse med främmande makter, som innebär ömsesidiga begränsningar av hittills gällande suveränitetsrättigheter, såvida detta erfordras för att upprätta överstatliga organ, vilka ha till uppgift att skapa och vidmakthålla fred, rättvisa och säkerhet'.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Förevarande motioner äro i fråga om yrkande och i allt väsentligt även i fråga om motivering lika lydande med två vid 1950 års riksdag väckta, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner (I: 126 och II: 148).

I sitt avstyrkande utlåtande(nr 8) över sist nämnda motioner tog konstitutionsutskottet först till behandling upp frågan om införande i de svenska grundlagarna av en deklARATION liknande den, som förekommer i vissa nyare europeiska författningar, om vårt lands beredvillighet till sådana begränsningar av suveräniteten, som äro nödvändiga för att skapa en fredlig internationell ordning. Då emellertid våra grundlagar sakna uttalanden om målsättningen för statens verksamhet, fann konstitutionsutskottet att införandet av en sådan deklARATION i regeringsformen skulle innebära upptagande av ett helt främmande element i vår författning. Vårt lands politik och hållning till hittillsvarande internationella organisationer borde icke, uttalade utskottet, kunna giva anledning till tvivelsmål rörande Sveriges vilja att på alla sätt främja en utveckling syftande till internationell fred och säkerhet. Av denna anledning ansåg utskottet, att det ej heller förelåg något praktiskt behov av en sådan förklaring.

Motionerna syntes emellertid utskottet också ha ett vidare syfte. Genom

det i dem föreslagna tillägget till § 12 regeringsformen skulle nämligen givas möjlighet att i visst framtida läge åstadkomma en revision av våra konstitutionella förhållanden utan formell grundlagsändring. I denna fråga erinrade utskottet om att några grundlagsmässiga hinder ej funnits för Sveriges anslutning till Förenta Nationerna. Utskottet uttalade vidare, att om det i framtiden skulle komma till stånd en överstatlig organisation, som påkallade en mera genomgripande omgestaltning av våra författningsförhållanden, en sådan revision borde äga rum i enlighet med författningens bestämmelser för grundlagsändring och icke genom en överenskommelse med stöd av ett sådant fullmaktstagande, som motionärerna önskade inför i § 12 regeringsformen. Utskottet förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet fäst på ifrågavarande spørsmål.

Riksdagen avlog motionerna i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan.

I de nu till behandling föreliggande motionerna ha ej anförts några skäl till ett förändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida. Då, enligt utskottets uppfattning, ej heller några andra omständigheter av sådan beskaffenhet äro för handen, får utskottet, under hänvisning till sitt tidigare uttalande i ämnet, hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1953.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Karl August Johanson, Elmgren*, Gustav Emil Andersson, Hällgren, Fritiof Karlsson, Damström, Boman, Georg Pettersson och Bergström*; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård*, von Friesen*, Norén, Håstad, Swedberg*, Spångberg, Jonsson i Haverö, Larsson i Julita och Hamrin.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande av herr Håstad.

I likhet med utskottets övriga ledamöter har jag röstat för motionernas avstyrkande. I anslutning till den reservation, som jag avgav när de ovan nämnda motionerna 1950 behandlades, vill jag anföra följande:

Motionärernas yrkande innebär, att varje svenskt beslut om överlåtelse av suveränitet på överstatliga organ skall kunna fattas i samma ordning som enligt RF § 12 gäller i fråga om överenskommelse med främmande makt, d. v. s. genom ett enkelt godkännande från riksdagens sida. Det är inte tänkbart att kunna förorda denna beslutsform. I den mån en suveränitetsöverlåtelse till förmån för överstatliga organ skulle innefatta något som strede mot rikets grundlagar, ha konung och riksdag att tillse att ifrågavarande beslut tillkommer i grundlagsenlig ordning, d. v. s. genom ändring av hithörande författningsstadganden. Med hänsyn till möjligheten att snabbt upplösa andra kammaren behöva grundlagsändringar om så krävs icke medföra någon längre tidsutdräkt, helst sedan urtimabegreppet genom 1949 års grundlagsändringar försvunnit ur svensk statsrätt och en efter nyval till andra kammaren omedelbart sammanträdande riksdag definitivt kan antaga vilande förslag till grundlagsändringar. Emellertid kan man icke förbise att fall kunna tänkas uppstå, då yttre omständigheter — särskilt sådana, på vilka Sverige inte kan utöva inverkan — göra det önskligt eller rent av nödvändigt att ett beslut om suveränitetsöverlåtelse, även om denna skulle göra intrång på svenska grundlagsbud, träffas i annan ordning än som föreskrives för grundlagsändringar. Man kan erinra om att 1815 års riksakt, som reglerade den svensk-norska unionen, godkändes av rikstens ständer genom ett enda beslut, likaså Sveriges anslutning 1946 till Förenta Nationerna, trots att de förpliktelser som Sverige därigenom åtog sig kolliderade eller kunna kollidera med grundlagsstadganden. Vidare kan hänvisas till att folkrättens förhållande till statsrätten sedan länge varit svävande. Enligt min mening skulle det likväl stå i strid mot den svenska författningens grundläggande principer att stadga ett sådant förfarande vid suveränitetsöverlåtelser, att alla dylika, oavsett om de bröte mot grundlagsbud eller icke och oberoende av om tvingande yttre skäl förelåge eller ej, skulle kunna beslutas på samma okvalificerade och enkla sätt som då en vanlig överenskommelse med främmande makt skall godkännas av riksdagen.

Stort intresse erbjuder den lösning av hithörande spørsmål, varom partierna i Danmark enats i sammanhang med den där förestående författningsrevisionen. Enligt förslaget skall suveränitetsöverlåtelse där kunna beslutas av riksdagen med 5/6 majoritet, alltså en mycket stark kvalificerad majoritet, eller subsidiärt, om blott enkel majoritet uppnåtts i riksdagen men regeringen förordar suveränitetsöverflyttningen, genom folkomröstning under härom angivna betingelser. En revision av § 12 RF i enlighet med

motionärernas syftemål torde böra ske efter samma principer som i Danmark, d. v. s. skärpta villkor böra uppställas för dylika beslut, om dessa skola fattas i annan ordning än såsom grundlagsändringar. Givetvis erfordras dock sorgfälliga överbäganden innan en ändring av den svenska regeringsformen i angiven riktning företas.